

© МАРИЯ СЪБОТИНОВА

Къде е качеството в българските университети

Завършеното висше образование подобрява шансовете на пазара на труда, но основните фактори са какво и къде точно учи студентът

Люба Йорданова

Продължава негативната тенденция завършилите университет в България да не работят на позиция, която изисква висше образование. През последните години този дял устойчиво е около 50-те процента. Всеки четвърти завършил

тък не се осигурява в страната, което може да означава, че или е емигрирал, или е икономически неактивен, или е в преход между образование и работа. Завършеното висше образование със сигурност подобрява шансовете за реализация на пазара на труда, но тя зависи до голямата степен и

от това къде точно е придобито. Това са най-важните изводи от изданието на рейтинговата система на висшите училища в България за 2015 г., която измерва огромен набор от индикатори за качеството на обучението, научната дейност и реализацията на завършилите студенти. ➤

» КАЖИ МИ КЪДЕ И КАКВО УЧИШ

Средните нива на доходи, безработица и приложение на придобитото висше образование се различават значително между професионалните направления и висшите училища. Например най-висок среден месечен облагаем доход получават завършилите информатика и компютърни науки в Софийския университет (над 3 хил. лв.) и завършилите администрация и управление в Американския университет (над 2750 лв.). Същите специалности в други университети обаче не гарантират подобна реализация - разликата в доходите в някои случаи надхвърля четири пъти. Това важи включително за направления, в които има дефицит на кадри - специалистите по информатика в Русе или Шумен, да кажем, нямат шанс за толкова добра реализация като колегите си от София. Това показва, че изборът на образование трябва да е свързан и с икономиката на региона. Университетите извън столицата обаче са особено силни по отношение на обучението на учители и други специалисти за обществения сектор.

Среден месечен осигурителен доход над 1000 лева получават завършилите 13 професионални направления, сред които военно дело, информатика и компютърни науки, проучване и добив на полезни изкопаеми, математика, металургия, комуникационна и компютърна техника, обществено здраве, медицина, политически науки, електротехника, електроника и автоматика, енергетика, фармация и физически науки.

Най-ниска безработица (пог

1%) и най-висока степен на приложение на придобитото висше образование (над 90%) за поредна година се наблюдават сред завършилите професионалните направления медицина, фармация, стоматология и военно дело. Най-висока е безработицата сред завършилите животновъдство (6.13%) и история и археология (5.57%). Най-ниско е приложението на придобитото висше образование сред завършилите туризъм и изобразително изкуство (пог 25%) - това означава, че специалистите в тези професионални направления често работят на позиция, която не изисква висше образование.

ВСЕКИ ЧЕТВЪРТИ ЗАВЪРШИЛ ВИШЕ УЧИЛИЩЕ В БЪЛГАРИЯ НЕ СЕ ОСИГУРЯВА В СТРАНАТА.

„Данните негвусмислено показват, че висшето образование подобрява шансовете на пазара на труда и намалява риска от безработица“, обобща при представянето на данните през ноември м.г. изпълнителният директор на институт „Отворено общество“ – София, Георги Стойчев, чиято организация участва в консорциума, развиващ рейтинга. Според него обаче дисбалансите в самите професионални направления говорят за нужда от промяна в структурата на висшето образование.

КЪДЕ ОТИВАТ ВИШИСТИТЕ

Според данните от рейтинговата система близо 25% от завър-

шилите висше образование в България през последните 5 години не се осигуряват в страната. Между тях са 30% от завършилите медицина. Едновременно с това медицината е „бръшляновата лига“ на българското висше образование, както казва Георги Стойчев - в тези специалности се приемат студенти с най-високи дипломи за средно образование, реализацията на студентите е почти 100%, а дялът на чуждестранните студенти - най-голям.

Средният осигурителен доход на завършилите в България през последните пет години е 925 лева, а дялът на регистрираните безработни сред тях е 3.74%. През първите 5 години след завършването си по-малко от половината наети висшестипосочени работят на позиция, за която се изисква висше образование (47%) - това е силно тревожен извод, който не изглежда да се подобрява през последните години. И важи и за най-масовите специалности - две трети от завършилите икономика и администрация и управление работят на позиция, която не изисква висше образование. Студентите по туризъм и по изобразително изкуство имат най-малък шанс да работят на позиция, която изисква висше образование. Сред завършилите туризъм например само един от всеки пет е нает на такава позиция.

ИМА ЛИ НАУКА В УНИВЕРСИТЕТИТЕ

Рейтинговата система е и по-редното доказателство, че само няколко университета в България развиват силни научни изследвания. Софийският университет, Медицинският уни-

верситет – София, и Химико-технологичният и металургичен университет са трите висши училища с най-висок индекс на цитируемост на научните публикации. В същото време 18 висши училища не присъстват в основните международни бази данни с нито една научна публикация, която да е цитирана поне веднъж.

И СЛЕД РЕЙТИНГА

Макар основната цел на рейтинговата системата да е да подпомогне кандидат-студентите в усилията им да направят информиран избор и да се ориентират във възможностите за обучение в България, тя вече се използва и като инструмент за правене на политики в сферата на висшето образование. Част

от субсидията за държавните университети зависи от качеството на учебния процес и връзката с пазара на труда, измерени през системата. През 2016 г. 25% от субсидията се формира на база на тези критерии, а през 2018 г. този дял трябва да достигне 50%. „Чрез тези инструменти ние поставяме правилата, според които висшите училища да успеят да се насочат към специалностите с най-качествен учебен процес и най-добра връзка с пазара на труда“, каза при представянето на данните в края на миналата година тогавашният зам.-министър на образованието и науката проф. Николай Денков, чийто екип разработи промени в Закона за висшето образование, които обвързаха финансирането

на университетите с качеството на обучението и научната им дейност. Той прогнозира, че „предвид непрекъснато намаляващия брой кандидат-студенти конкуренцията сред висшите училища ще стълва все повече на данни на рейтинговата система и в крайна сметка ще доведе до затваряне или намаляване на някои специалности и професионални направления“. Така би трябвало и да се скъса връзката финансиране - брой студенти, която доведе до масовизация във висшето образование и фокус върху количество вместо качество. ■

** Рейтинговата система е достъпна на български и английски език в интернет на адрес: <http://rsvu.mon.bg>.*

НАЙ-ДОБРИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ ПО...

	БЕЗРАБОТИЦА СРЕД ЗАВЪРШИЛИТЕ (%)	ПРИЛОЖЕНИЕ НА ПРИДОБИТОТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ ПО ПРИЗВАНИЕ (%)	ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА ЗАВЪРШИЛИТЕ (ЛВ.)
АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ			
1. АМЕРИКАНСКИ УНИВЕРСИТЕТ В БЪЛГАРИЯ	0.94	65.02	1663.65
2. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	2.56	56.94	1377.73
3. ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	2.52	53.11	1253.25
АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ			
1. УНИВЕРСИТЕТ ПО АРХИТЕКТУРА, СТРОИТЕЛСТВО И ГЕОДЕЗИЯ	2.11	71.18	936.23
2. АКАДЕМИЯ НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ	0.23	98.12	1122.36
3. ВИСШЕ ТРАНСПОРТНО УЧИЛИЩЕ „ТОДОР КАБЛЕШКОВ“	2.6	48.02	1031.14
БИОЛОГИЧЕСКИ НАУКИ			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	3.23	46.41	877.01
2. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	6.5	27.58	682.85
3. ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ	5.9	31.44	774.53
ЕЛЕКТРОТЕХНИКА, ЕЛЕКТРОНИКА И АВТОМАТИКА			
1. ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	2.17	54.7	1197.32
2. ХИМИКОТЕХНОЛОГИЧЕН И МЕТАЛУРГИЧЕН УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	2.69	50.59	1287.08
3. МИННО-ГЕОЛОЖКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. ИВАН РИЛСКИ“	1.74	48.48	1330.98
ИКОНОМИКА			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	1.58	67.86	1587.95
2. АМЕРИКАНСКИ УНИВЕРСИТЕТ В БЪЛГАРИЯ	0.35	66	1556.66
3. УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО - СОФИЯ	2.74	50.23	1210.01

НАЙ-ДОБРИТЕ УНИВЕРСИТЕТИ ПО...

	БЕЗРАБОТИЦА СРЕД ЗАВЪРШИЛИТЕ (%)	ПРИЛОЖЕНИЕ НА ПРИДОБИТОТО ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ И РЕАЛИЗАЦИЯ ПО ПРИЗВАНИЕ (%)	ОСИГУРИТЕЛЕН ДОХОД НА ЗАВЪРШИЛИТЕ (ЛВ.)
ИНФОРМАТИКА И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	0.91	91.7	2015.5
2. АМЕРИКАНСКИ УНИВЕРСИТЕТ В БЪЛГАРИЯ	2.08	71.05	1543.06
3. НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ	1.33	73.24	1693.81
КОМУНИКАЦИОННА И КОМПЮТЪРНА ТЕХНИКА			
1. ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	1.3	76.04	1646.82
2. ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ВАРНА	2.53	58.75	1105.74
3. ВИСШЕ ТРАНСПОРТНО УЧИЛИЩЕ „ТОДОР КАБЛЕШКОВ“	1.83	47.64	1110.79
МАТЕМАТИКА			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	1.29	81.02	1581.41
2. ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	2.27	62.5	1274.55
3. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	3.51	33	774.59
МЕДИЦИНА			
1. МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - СОФИЯ	0.28	91.57	1155.06
2. МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПРОФ. Д-Р ПАРАСКЕВ СТОЯНОВ“ - ВАРНА	0.26	96.91	1213.98
3. МЕДИЦИНСКИ УНИВЕРСИТЕТ - ПЛОВДИВ	0.46	97.88	1208.26
ПЕДАГОГИКА			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	3.05	71.97	802.33
2. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	3.61	70.85	679.79
3. РУСЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „АНГЕЛ КЪНЧЕВ“	4.42	71.61	654.38
3. ТРАКИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ	4.76	80.56	728.36
ПРАВО			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	1.97	74.39	1003.94
2. УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО - СОФИЯ	3.9	82.19	1014.91
3. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	4.86	72.83	890.53
ПСИХОЛОГИЯ			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	2.49	61.72	1132.35
2. НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ	2.63	53.1	911.57
3. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	4.17	54.37	765.79
ФИЗИЧЕСКИ НАУКИ			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	1.15	62.11	1132.01
2. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	3.74	32.74	872.59
3. ЩУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ“	7.48	35.56	786.42
ФИЛОЛОГИЯ			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	2.21	45.66	1125.96
2. ВЕЛИКОТЪРНОВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“	3.94	37.41	775.51
2. НОВ БЪЛГАРСКИ УНИВЕРСИТЕТ	1.88	33.13	936.54
3. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	4.26	36.01	707.72
3. ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“	5.37	48.88	743.69
ХИМИЧЕСКИ НАУКИ			
1. СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“	1.86	50.51	951.81
2. ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“	4.9	28.08	690.81
3. ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“	6.61	34.12	851.67

ИЗТОЧНИК: РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ ЗА 2015 Г.; СТАНДАРТИЗИРАНА КЛАСАЦИЯ

БРОЙ СТУДЕНТИ

ОБЩ БРОЙ СТУДЕНТИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНОТО НАПРАВЛЕНИЕ

1. ИКОНОМИКА	57375
2. АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	26238
3. ПЕДАГОГИКА	12141
4. ПРАВО	11136
5. КОМУНИКАЦИОННА И КОМПЮТЪРНА ТЕХНИКА	8879
...	
МАТЕМАТИКА	417
МЕТАЛУРГИЯ	311
ТЕОРИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО	188
ТЕОРИЯ НА ИЗКУСВАТА	84

МЕЖДУНАРОДНА МОБИЛНОСТ

БРОЙ СТУДЕНТИ НА 1000 СТУДЕНТИ ОТ ПРОФЕСИОНАЛНОТО НАПРАВЛЕНИЕ, УЧАСТВАЛИ ПО ПРОГРАМА ЗА ОБМЕН

1. МЕДИЦИНА	106.13
2. ЗДРАВНИ ГРИЖИ	86.26
3. МАТЕМАТИКА	73.89
...	
ЕНЕРГЕТИКА	0
МЕТАЛУРГИЯ	0
ТЕОРИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО	0

ЧУЖДЕСТРАННИ СТУДЕНТИ

% НА ЧУЖДЕСТРАННИТЕ СТУДЕНТИ ОТ ОБЩИЯ БРОЙ

1. МЕДИЦИНА	41.9
2. ФАРМАЦИЯ	30.78
3. СТОМАТОЛОГИЯ	30.47
...	
МЕТАЛУРГИЯ	0
ТЕОРИЯ НА ИЗКУСВАТА	0
СРЕДНО	4.28

ОБЛАГАЕМ ДОХОД НА ЗАВЪРШИЛИТЕ

СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОБЛАГАЕМ ДОХОД НА ЗАВЪРШИЛИТЕ ПРЕЗ ПРЕХОДНИТЕ 5 Г.

1. ИНФОРМАТИКА И КОМПЮТЪРНИ НАУКИ	1857.02
2. МАТЕМАТИКА	1611.82
3. ВОЕННО ДЕЛО	1527.32
...	

ОБЛАГАЕМ ДОХОД НА ЗАВЪРШИЛИТЕ

СРЕДЕН МЕСЕЧЕН ОБЛАГАЕМ ДОХОД НА ЗАВЪРШИЛИТЕ ПРЕЗ ПРЕХОДНИТЕ 5 Г.

СТОМАТОЛОГИЯ	623.21
ПЕДАГОГИКА НА ОБУЧЕНИЕТО ПО...	622.57
СРЕДНО	979.98

БЕЗРАБОТИЦА СРЕД ЗАВЪРШИЛИТЕ

% НА ОФИЦИАЛНО РЕГИСТРИРАНИТЕ БЕЗРАБОТНИ СРЕД ЗАВЪРШИЛИТЕ ПРЕЗ ПРЕХОДНИТЕ 5 Г.

1. ВОЕННО ДЕЛО	0.04
2. МЕДИЦИНА	0.34
3. ФАРМАЦИЯ	0.44
...	
ИСТОРИЯ И АРХЕОЛОГИЯ	5.57
ЖИВОТНОВЪДСТВО	6.13
СРЕДНО	3.74

ОЧАКВАНО НЕТНО НАРАСТВАНЕ В ТЪРСЕНЕТО НА КАДРИ

ДЛЯ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ, ИЗРАЗИЛИ ОЧАКВАНЕ, ЧЕ ПРЕЗ СЛЕДВАЩИТЕ 5 Г. НУЖДАТА ИМ ОТ КАДРИ ЩЕ СЕ УВЕЛИЧИ, НАМАЛЕН С ДЕЛА НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ, ОЧАКВАЩИ, ЧЕ НУЖДАТА ИМ ОТ ТАКИВА КАДРИ ЩЕ СЕ НАМАЛИ

1. КОМУНИКАЦИОННА И КОМПЮТЪРНА ТЕХНИКА	66.19
2. ЕЛЕКТРОТЕХНИКА, ЕЛЕКТРОНИКА И АВТОМАТИКА	64.23
3. ЗДРАВНИ ГРИЖИ	58.16
4. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ	57.78
5. МАШИНО ИНЖЕНЕРСТВО	55.4

ТЪРСЕНЕ НА КАДРИ

ДЛЯ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ, ЗАЯВИЛИ, ЧЕ НАЕМАТ ИЛИ ОЧАКВАТ ПРЕЗ СЛЕДВАЩИТЕ 5 Г. ДА НАЕМАТ КАДРИ

1. ИКОНОМИКА	47
2. АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ	21
3. МАШИНО ИНЖЕНЕРСТВО	17

ИНДЕКС НА ЦИТИРУЕМОСТ ПО НАУЧНА ОБЛАСТ

ИНДЕКС НА ЦИТИРУЕМОСТ ПО МЕЖДУНАРОДНАТА БАЗА ДАННИ SCOPUS

1. СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ - ФИЗИЧЕСКИ НАУКИ	49
2. СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ - МАТЕМАТИКА	18
3. СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“ - ХИМИЧЕСКИ НАУКИ	33
4. МУ-СОФИЯ - ФАРМАЦИЯ	28
5. МУ-СОФИЯ - МЕДИЦИНА	28

ИЗТОЧНИК: РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ ЗА 2015 Г.